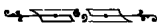

Գ Ր Ա Կ Ա Ն Ք

ԳԵՐԱՆԱԿԱՆ ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Իսլանտիոյ Բրունհիլտ դշխոյին նկա-
րագիրը դիւցազնեցեալական աւանդութեան
բոլոր հանգամանքներովը՝ շատ չի նմանիր
նիւթին ասպետական ձեւին։ Փերթուածը
գիրունհիլտ կ'անուանէ ազնուազգի տի-
կին մը ։ Բայց զուրկ է դղեկի տիրուհ-
ւոյ յատկութիւններէն։ Տեսակ մը գէշ ըն-
տեղացած Վալքիրուհի՝ մէ՛ միւրճուած
տակաւին առասպելական ժամանակաց խա-
ւարին մէջ, գերմարդկային էակ մը, որուն
յաղթելու համար արտաքոյ կարգի քա-
ջութեան մը պէտք կար։ Գունթէր կ'ուզէ
գիրունհիլտ ձեռք բերել, բայց անոր տի-
րանալու համար Սիգֆրիտի օգնութեան կը
կարօտի, որ քովը կեցած՝ անտեսանելի կը
մնայ ծածկուած ըլլալով փակեղով մը ։
Սկեանագուն արագ կը կատարուի և կը
վերադառնան ի Վորման, և բոլոր արքու-
նիքը մինչև Հոնոսի ափերը կ'երթայ նոր
դշխոյն ընդունելու համար։ «Տիկին Քրիմ-
ա հիլտ յոյժ շնորհալից ազնուութեամբ ընդ
« առաջ կ'երթայ տիկին Բրունհիլտի և
« իր ուղեկցաց։ Սկսեց գեղեցիկ ձեռքերը
« իրենց ճակատը պնդող շղարշները մէկդի
« ըրին, երբ բարի զաւտեան համբոյր-
« ներ իրարու հետ փոխանակեցին... ։
« Ականաւոր դիւցազանց ահուր կ'ախոր-
« ժէր զանոնք դիտել։ Կանանց գեղեց-
« կութիւնը գնահատել զիտողներէն ոմանք
« Գունթէրի նշանածը կը զովէին, բայց

« աւելի խոհականները զՔրիմհիլտ վերա-
« դաս կը համարէին ։ Մի և նոյն օրը
կատարուեցաւ Գունթէրի ամուսնութիւնը
Բրունհիլտի հետ և Սիգֆրիտին՝ Քրիմ-
հիլտի հետ։

Խնճոյքի ժամուն՝ Բրունհիլտ մէկէն ի
մէկ արցունք կտրեցաւ։ Գունթէր իրեն
ըսաւ. «Ինչո՞ւ կը պղտորես աչացդ յստա-
կութիւնը։ Չուարճացիր, զի անա բոլոր
« զաւաններս, դղեակներս և ասպետներս
« քեզի հպատակ ենք։ Բրունհիլտ պատաս-
« խանեց։ « Բուն արտասուելու ատեն հի-
« մայ է։ քրոջը համար կը տխրիմ՝ տես-
« նելով զինքը աթոռակից մարդու մը՝ որ
« քու ճորտդ է. կ'արտասուեմ՝ զինքը այդ-
« չափ նուաստացած տեսնելով։ — Լո՛ւս
« կեցիր այսօր ։ Ըսաւ իրեն վերջապէս
թագաւորը, «ատոր պատճառը ուրիշ օր
մը կ'ըսեմ քեզի ։ Բրունհիլտ կը լռէ,
բայց իր ոխը կը պահէ՝, Բայց Բրուն-
հիլտ դէմ առ դէմ Գունթէրի ինքզինք իս-
պառ յաղթուած չը համարիր։ Գիշեր ժա-
մանակ կը պրկէ գիրունթէր և պատէն կը
կախէ։ Գարձեալ Սիգֆրիտն է, — ծած-
կուած միշտ իր փակեղով, — որ կը նուա-
ճէ գիրունհիլտ և իր ամուսնոյն բազկաց
մէջ կը դարձնէ։ Գուպարածի մէջ, «Բրուն-
« հիլտի մատեն քաշեց հանեց ոսկի մատա-
« նին՝ իրմէ ծածուկ։ Երոյնպէս վերցուց
« անոր գեղեցկահիւս ցօտին։ Չեմ գի-
« տեր, կը յաւելցնէ բանաստեղծը, «թէ
« այդ բանը փառասիրութեան համար ը-
« բաւ, և զայն տուաւ իր կնոջը, ու այ-
« նուհետեւ թշուառութեան ենթակայ ե-
« դաւ Քրիմհիլտի։

Սիգֆրիտ զՔրիմհիլտ Նիդերլանտ տա-
րաւ, և տաս տարուան ժամանակամիջո-
ցին մէջ, երկու դիւցազններն ալ խաղա-
ղութեամբ կառավարեցին իրենց պետու-

1. Ըստ Սկանտինաւան դիցաբանութեան, Վալքի-
րուհի երեք աստուածուհեաց անուն է՝ որ Ողնիւնայ ար-
քայութիւնը կը տանէին պատերազմի մէջ ինկած դի-
ցազնները։

2. Եղբայր մէջ պահուած հին աւանդութեան մը նա-
յելով, Բրունհիլտ յստաջաղոյն պարտուած ու լքուած

ըլլալով Սիգֆրիտին, անոր համար նախանձ մը կը տա-
ծէր Քրիմհիլտին դէմ։ Ներելունգեան քերթուածին մէջ,
ոխակալութեան մեկնոյն պատճառները չունի. նա և իրն-
ճոյքի ժամանակ՝ իր ունեցած զարմանքը չար կը մեկ-
նուի։ Բազմաթիւ անկապակցութեանց մին է սա՝ որ
կ'անշքացնէ քերթուածը և կ'եղծանէ անոր միութիւնը։

թիւնները, Բայց «Բրունհիլտ կը մտածէր
« միշտ թէ ինչո՞ւ համար տիկին Քրիմ-
« հիլտ իր գլուխը բարձր պիտի բռնէ, իր
« ամուսինը Սիգֆրիտ» միթէ մեր ճորտն
« չէ՞։ Ահա երկար ատենէ ի վեր եկած
« չէ՞ մեզի ծառայելուդ։ Եւ միշտ այդ մը-
տածման ետեւէն թեմալով, «գոր սատա-
նան իրեն կը թելադրէր ո, կը համոզէ
գփունթէր հանդէս մը սարքել և անոր
հրաւիրել Սիգֆրիտը, իր կինը և իր աս-
պետները։ Հազիւ թէ կը հասնին անոնք,
և ահա Բրունհիլտի քէնը կ'արծարծի
բռուն կերպով։ Երեկոյին, երբ դրանիկ-
ները ժամերգութեան կ'երթան, Բրունհիլտ
հրաման կու տայ Քրիմհիլտին՝ որ կանգ
ստնու եկեղեցւոյ դրան առջեւ, մինչեւ
ո՞ր ինքը իր բոլոր հետեւորդներովը անց-
նի։

« Ո՛չ երբէք», գրչեց նա, «ճորտի մը
« կինը թագաւորի մը կնոջ առջեւէն քա-
« ւած է ո։ Այն ատեն Քրիմհիլտ զայ-
րանայով՝ յայտնապէս կը նախատէ գրուն-
հիլտ՝ ցոյց տալով իրեն Սիգֆրիտէն ըն-
դունած գօտին, և ինքը կը մտնէ նախ
եկեղեցին, ի տես բոլոր դրանիկներուն։

Քերթնածը մինչեւ այս տեղը կը յա-
ծի առաջակարար միշտուէպերու մէջ։ Այն
պահուն, ուր երկու թագուհիներու մէջ
պայքարը կը սկսի, վէպը աւելի սրընթաց
կը դառնայ. քերթնածին յետագայ մա-
սերը միջին դարու գերման դիւցազնե-
րութեան հոյակապ էջերը կը կազմեն։
Հազէն կը խոստանայ Բրունհիլտի իր վը-
րէժը լուծելու և Քրիմհիլտ անխոհեմու-
թեամբ իր ամուսինը անոր կը արտահն-
դարէ։ Պատերազմի սխալ լուրեր կը տարածուին,
Սաքսոնք ու Դանիացիք հարկ տալը կը
մերժեն։ Հազէն հրաժեշտի ողջոյն կու տայ
Քրիմհիլտին. սա զՀազէն մասնակից կ'ը-
նէ իր երկիւղներուն. «Սիգֆրիտ յոյժ քաջ
« է և շատ ալ կորովի. իրեն նկատմամբ
« ապահով եմ՝ եթէ չափու մէջ բռնելու
« ւրջայ իր եռանդեան աշխոյժը։» «Ահա
« գէն կը հարցնէ Քրիմհիլտին թէ կա-
« րելի՞ է՝ որ Սիգֆրիտ վերադառնալի։ Տե-
« րեկուքիւն տուր ինձ։ Ինչ միջոցով

« կ'ընամ արգելք ըլլալ որ նա չվերադառ-
« ւուի։ Զինքը անյողողող արիւթեամբ
« պահպանելու համար, իր քովն պիտի
« ձիակարեմ ես»։ Այն ատեն Քրիմհիլտ
իրեն բացատրեց թէ Սիգֆրիտ ատենօք ներ-
կուած է իր ձեռքով սպաննուած վիշապի
մ'արիւնովը, անոր համար իր մորթը եղ-
ջիւրի մը պէս անթափանցելի դարձած է։
«Բայց վրայ բերաւ նա մինչդեռ համակ
« տաք արիւնը կը ցայտէր վիշապի վէր-
« քերէն, թմբիկ տերեւ մը Սիգֆրիտի եր-
« կու ուսոյ մէջ ինկաւ և այսպէս անոր
« մարմնոյն վրայ վերադառնալի տեղ մը
« ձգեց»։ Հազէն կը պատասխանէ. «Փոքր
« նշան մը դիր իր զգեստին վրայ, որպէս
« զի խառնուրդի պահուն՝ ուշադրութիւն
« անոր վրայ սեւեռեմ։ — Ամենանուրբ
« թելով մը, ըսաւ Քրիմհիլտ, հազիւ տե-
« սանելի իտաջ մը պիտի դրոշմեմ անոր
« վրայ»։

Քերթնածը կ'աւելցնէ. « Քրիմհիլտ
կը կարծէր թէ ասով Սիգֆրիտի կեանքը
պիտի ազատէր, մինչդեռ անոր մահը կը
պատրաստէր»։

Երկրորդ օրը, Գունթէր արքան պատե-
րազմի մը տեղ՝ որսորդութեան մը զբօ-
սանք կ'ընծայէ իր ճորտներուն։ Սիգֆրիտ
կը զառածանի բոլորովին իր կաշմբուռն
բնութեան մոլեգնութեամբը։ Ոչ միայն կը
տապալէ երեսակայելի երէնները, այլ նոյն
խկ կը սպաննէ առեւժ մը, բայց իր ձիուն
թամբին կապած կը բերէ արջ մը, զոր
սպաննելէ առաջ ազատ կ'արձկէ խոհա-
րարներու մէջ։ Երեկոյ որսորդները կը գո-
վանան աղբիւրի մը մօտ։ Այն պահուն
ուր Սիգֆրիտ ծնած ջուր կը խմէ, Հազէն
նիզակով մը կը հարուածէ զայն ետեւէն,
նախ անոր գէնքերը վերցնելով շուտա-
փոյթ արագութեամբ մը։

Երբ քաջ Սիգֆրիտ զգաց վերքը,

Կատաղի, աղբիւրէն վեր ցատկելով, — կը կարծէր
ձեռքին տակ գտնել իր աղեղն ու սուրը, — և զեւ ու-
ծի մէջ էր Հազէնը վրէժ լուծելու որուն արժանի էր։

Տեսնելով որ զենքերը իրմէ հեռացուցիւ են, — իր
վահանը առաւ, որ մնացած էր, — աղբիւրին եղբորը,
և յարմարելով Հազէնի վրայ, — հասաւ անոր քանի մը
ստամով։

Թէպէտ մահացու վերաբուրուած, սաստիկ հարուածոց զայն, — Ազնիւ քարեր Հագնէի վաճանչն դուրս ցատ- քեցին, — որ շատաւմաբ խորտակեցաւ: — Բոլոր վրէժխնդրութիւնը այս եղաւ՝ զոր ազնիւն Սիգֆրիտ կըր- ցաւ կատարել:

Հագնէ գետնի վրայ փռուած էր: — Դաւառավարը հարուածին սաստկութենէն կը թնայար: — Սուր մը Սիգ- ֆրիտի մօտ ձեռք մէջ՝ Հագնէի մահն էր, — վերջը այն- լափ զարկացոցեր էր զղիցացնի:

Սիգֆրիտին դէմքը կը ժզուներ, այլևս ոտքի վրայ չէր կրնար կենալ: — Իր մարմնոյն ուժերը կը հեռա- նային իրմէ: — Արդէն դէպքին վրայ մահուան Նշանը կը կրէր, — և ջուռով տիկիններու սուգի նիւթ հղաւ: Քրիմմիլտի ամուսինը ինկաւ ծագիկներու մէջ՝ որ կ'ե- ղերէին աղբիւրը:

Հագնէ Սիգֆրիտի մարմինը դրան առ- ջեւ դնելէն յետոյ, Նիրեկունգեանց գանձը Հոննտսի մէջ կը նետէ: Քրիմմիլտ կը մը- նայ ի վորմա, ուր՝ « տասներեք տարի ի՞նչ ողբայ իր ամուսինը »:

Այս սոցոյ տասներեք տարիները՝ քեր- թուածին առաջին մասը կը բաժնեն երկ- րորդէն: Քաաներորդ երգէն կը սկսի, կամ՝ ըստ բանաստեղծին, քաաներորդ արկա- ծէն: Տեսարանը յանկարծակի կը փոխուի: Էացելուրդի մէջ կը տեղափոխուինք, Էտ- ցելին կամ Ատտիդասայ բնակարանին մէջ: Երկու մասերը նոյն իսկ իրարմէ կը տար- բերին իրենց խմբագրութեամբ: Երկրորդը առաջնոյն պէս դիպուածներով կուտ չէ, սակայն աւելի անընդամտաւոր՝ նկարա- զրուած: Վէպը աւելի ճոխ և աւելի այլա- զան է:

Ճիշտ այդ ժամանակն էր՝ որ կը մեռնէր Հին տի- կին, և Էտցել թագաւորը ուրիշ մը կը փնտրէր ամուս- նանալու ճամբ: Իր բարեկամները ձեռքարկեցին դէպ ի Բուրգոնտաց երկրը, ազնուական այրի տիկնոջ մը հա- մար, որուն անունն էր Քրիմմիլտ:

Այս գնացողաց առաջնորդոյն էր Ռիւ- տիգէր Դանուրի վրայ գտնուած Բենլարնի սահմանակոմար: Տասներկու օրուան մէջ կը հասնի ի վորմա: Իր այս պատուիրա- կութիւնը հաճոյ անցնելով Գունթեր ար- քային, կը ներկայանայ Քրիմմիլտին: Ռիւ- դիգէր կ'ընծայէ յանուն իր տիրոջ, գե- րագոյն իշխանութիւնը Հոնաց ազգին վրայ՝ հանդերձ տասներկու թագերով, իայց

Քրիմմիլտ կը մերժէ. ի զուր իր եղբայր- ները իրենց թախանձանքները կը միաց- նեն սահմանակոմարին հետ. « Այն որ զիտէ « իմ դառնակակիծ վիշտս », կ'ըսէ նա, « չըպիտի ստիպէ գիս բնաւ ուրիշ ա- « մուսին մ'առնելու: Կողակից մը կորսն- « ցուցի, ամենէն քաջասիրտն՝ զոր երբէք « կին մը ճանչցած ըլլայ »: Ի վերջոյ Քրիմմիլտ տեղի կու տայ, երբ Ռիւտիգէր զաղտնաբար կը խոստանայ իր նախատին- քը ջնջել:

« Ա՛լ դադրէ՛ հեծե՛կէ » ըսաւ անոր, « երբ Հոնաց » քով ինձմէ զատ մէկը լուսնեանս ցեղի պաշտպան, իմ » ազգականներս ու հաւատարիմ բարեկամներս զքեզ » նախատուցէ վրէժը պիտի լուծեն »:

Այս խոսքերը տիկնոջ սիրտը հանգրտեցուցին: Ը- սաւ. « Երգուի՛ր ինձ ուրե՛ջի՛ Թէ ինչ որ ընեն ինձի, » զուն առաջին պիտի ըլլաւ նախատեսացս վրէժը լու- » ծելու: » Աստիճանակոմար պատասխանեց. « Պատրաստ » եմ ընելու, ազնուական տիկին »: Ռիւտիգէր և իր մտերիմները երգուցեան հաւատարմաբար իրեն ծառայե- լու. երգում ըրին միանգամայն՝ Թէ Էացել զաւտոյն վեհանձն մարդիկները պիտի դիմադրեն ամէն բանի՝ երբ իր պատիւը այնպէս պահանջէ:

Քրիմմիլտ կը մեկնի բազմաթիւ հե- տեւորդներով: Ատտիդաս պատգամաւոր- ներէն կանխաւ իմանալով տիկնոջ գալը՝ ընդ առաջ՝ կ'երթայ անոր և ամուսնու- թիւնը կը կատարուի ի Վիեննա: Խօթն տարի կը սահի կ'անցնի և Քրիմմիլտ դեռ իր վրէժխնդրութիւնը կը պահէ, և վերջ ի վերջոյ կը ստիպէ գԱտտիդաս՝ որ ար- քունիքը հրաւիրէ Բուրգոնտաց պետերը: Երկու նուագահարներ թագաւորին պատ- զամը կը տանին ի վորմա: Հագնէ կը կասկածի թէ միգուցէ ծուղակ մը լարուած ըլլայ, սակայն երբ կը տեսնէ թէ երեք եղբայրները հրաւերը կ'ընդունին, այն ա- տեն խորհուրդ կու տայ անոնց կարեւոր եղած միջոցներ ձեռք առնուլ յարձակման մը պահուն դիմադրելու համար: Բուրգոն- տացիք կը կտրեն կ'անցնին Հոննոսը տա- սը հազար բանակով մը՝ զարդարուած ի- րենց գէնքերովը: Կը հասնին Դանուր և ան- ցընելով վրայէն կ'ընդունին Բենլարնի սահ- մանակոմարին ասպնջակութիւնը: Դեռատի

Գիղգիլէր կը նշանուի դստեր հետ և Ռիւսի
տիգէր ասպետաց հետ ընծաներ փոխանա-
կելէ վերջը, կ'առաջնորդէ զանոնք Ատ-
տիդասայ արքունիքը:

Երբ Քրիմհիլտ տեսաւ զՌուզգոնտացիս
էտցելուրդի մէջ, գոչեց. «Այն որ կ'ուզէ
«հիմայ ոսկի շահիլ» թող մտածէ իմ
«երկաւր ցաւոց վրայ»: Արդէն ինքը չորս
հարիւր ասպետ զինած էր, որպէս զի
յանպատրաստից խուժեն Հագէնի վրայ,
բայց ոչ ոք կը համարձակի մօտենալու
վայրագ պատերազմիկին, զի «թիկնեղ էր
«նա, իր դէմը զարհուրեցուցիչ. և իր
«քալուածքը պատկանելի»: Հագէն կ'ար-
համարհէ յայտնապէս զՔազուհին զղեա-
կին առջեւ բազմոցի մը վրայ նստելով,
Սիգֆրիտին սուրն ալ ծունկերուն վրայ
դառնծ: Երեկոյեան, Ռուզգոնտացիք կ'եր-
թան իրենց համար պատրաստուած սրա-
հը, և Հագէն ու Վուլքեր գիշերն ի լոյս
կը հսկեն դրան առջեւ: Երկրորդ օրը,
խնճոյքի պահուն, յուսահատելով Քրիմ-
հիլտ դիւցազններուն ֆրասելէն՝ անոնց սե-
նեկապաններուն խուժըր ջարգել կու տայ,
որոնք ինը հազար էին: Ասիկայ նշան
մէջը դէմ առ դէմ սոսկալի կռիւի մը:
Ռուզգոնտացիք կ'ապաւինին խնճոյքի զահ-
լիճը, և Ատտիդասայ բոլոր հպատակ-
ները, Գոթացիք, Դանիացիք, Թիւրինգիա-
ցիք՝ փոխն ի փոխ յարձակում կը գոր-
ծեն: Քրիմհիլտ միակ խնդիր մը կ'ընէ
անոնց, որ Հագէն իրեն իբր պատանդ
տրուի: Անոնք կը մերժեն: Այն ատեն
Քրիմհիլտ կրակ կու տայ պալատին:

Հրավառ բեկորներ ամէն կողմանէ ճարճաւորմաբ կը
տեղային իրենց վրայ, սակայն վաճաններով իրենց զե-
րենք պահպանելով՝ գետին կը Թօթափէին, Հեղձուցիչ
ծուխն ու տաքութիւնը զերեքն աստուի կը նեղէր: Ան-
բուշտ այսպիսի ծանր և տագնապալից վիճակի մը հա-
մած էջին բնաւ այդ դիւցազնները:

Հագէն ըսաւ անոնց. «Դաւժէին պատերուն քով քա-
» շուցէք: Զգուշացէք որ հրավառ նիւթի մեր դիմապա-
» ճերուն վրայ լինան, պնդեցէք զանոնք ըստ կարելոյն:
» Խալտասայ հանդէս մ'է այս՝ զոր Քազուհին մեզ կը
» սարքէ »:

Գիշերը կը հասնի և Հոնք յետ կը քա-

շուին՝ համարելով թէ կռիւը վերջացած
է: Կամարը տակաւին հաստատուն մնա-
ցած է կրակին սաստկութեան առջեւ, յա-
ջորդ օրը դեռ վեց հարիւր Ռուզգոնտա-
ցիք դահճին մուտքին դիմաց պատրաստ
են կռուելու:

Մինչև հոս, սահմանակոմսն Ռիւտի-
գէր կռուին միջամուխ եղած չէր: Նուի-
րական կապեր կը միացնէին զինք հաւա-
սարապէս երկու կուսակցութեանց հետ:
Ատտիդասայ ճորտն էր ինք, որմէ ըն-
դունած էր իր զղեակը և իր կալուած-
ները: Սակայն իր տան յարկին ներքեւ
առներ էր զՌուզգոնտացիս և անոնց հետ
ասպնջականութեան գրաւականներ փոխա-
նակած էր, խոստանալով իր զուտորը
հարս տալ Գիղգիլէրի: Հետեաբար առանց
երդմիտաբով ըլլալու չէր կրնար ոչ մէ-
կին և ոչ ալ միւսին հետ պատերազմով:
Քրիմհիլտ կը յիշեցնէ Ռիւտիգերի, թէ
այն օրէն երբ ինք խոստում տուաւ Ատ-
տիդասայ հետ ամուսնանալու՝ ինքն ալ
փոխաբար խոստացաւ ամէն պարագայի
մէջ ծառայել իրեն:

«Եղի՛ւ ինձ», գոչեց Ռիւտիգեր, «որ մինչև այս
» ժամ տարեցայ, Ատուծմէ լքուած մարդ: Հարկ է որ
» հրաժարիմ պատուէս, ուղղամտութենէս, Ատունծոյ
» սրտիս մէջ դրած առաքինութիւններէս: Աւագ, մեծ
» Ատուած, Թո՛ղ մա՛ր ազատէ զիս այս տառապան-
» ճէն »:

«Որ կողմն ալ որ բռնեմ կամ մերժեմ՝ զէջ գործած
» պիտի ըլլամ և յանցաւոր պիտի սեպուիմ: Բայց ե-
» թէ երկու կողմն ալ մասնելու ըլլամ՝ բոլոր աշխարհ-
» քը զիս պիտի մեղադրէ: Ո՛հ, այն որ ինձ կեանք
» տուաւ, Թող զիս լուստարէ »:

Ատտիդաս, որ կարող էր հրամայել ի-
րեն, կը նետուի Ռիւտիգերի ոտքերուն
առջեւ և օգնութիւն կը հայցէ: Նա կը
պատասխանէ. «Տէր իմ և թագաւոր, առ
«ինչ որ ինձ տուած ևս երկիրներն ու
«զղեակներն, կը հրաժարիմ այդ ամենէն,
«և երկոտն կը մեկնիմ դէպ ի աքսոր »:
Վերջապէս աւատական զգացումները կը
ստիպեն զինքը որ տեղի տայ: Երբ Ռիւ-
տիգեր կը յառաջանայ դէպ ի դահլիճը,
Ռուզգոնտացիք ի սկզբան կը համարին՝ թէ

իրենց օգնութեան եկած է և երբ սահմանակիցը կը հրապարէ որ զիրենց պաշտպանեն, Գերնոտ հետուն ցրոյց կու տայ այն սուրը՝ զոր ընդունած էր իրմէ ի բնէլարն, իբր բարեկամութեան զրաւական մը : Ու Հագէն կ'աղաղակէ դէպ ի դաշխիճը առաջնորդող աստիճաններէն :

« Կեցի՛ր դեռ, ագնուականդ Ռիւտիգեր, բացատրել » կ'ուզենք թեզէ մեր պատճառները, իմ տէրերս և ես. » մեր տառապանքն է որ կը ստիպէ զմեզ առ այդ : Էտ, » ցեւին ինչ փոյթն է մեր մեկնիլը, մենք՝ որ օտար » ենք այս երկրիս մէջ » :

« Մենք մատանջութեան մէջ եմք, ըսաւ Հագէն, « Ա- » հաւատիկ վաճանք՝ զոր Գոտեխիտ սահմանակիցներն » ինձ տուած է, Հոնք՝ բողկիս վրայ փշրեցին զայն. » սակայն խաղաղութեան խորհրդով մը հոս բերի այդ » վաճանքն » :

Ռիւտիգեր իր վաճանքը այն ատեն Հագէնի շնորհեց. « այս յետին նուէրն էր », կ'ըսէ ճերթուածը, « զոր Բէհլարնցի Ռիւտիգեր ըրաւ » : Հագէն ու Վլուքէր յուզուած այդքան վեհանձնութենէ՝ յայտարարեցին թէ ալ չեն ուզեր պատերազմիլ : Սահմանակիցը դաշխիճը կը մտնէ արիւնձաներկ ճանապարհ մը բանալով : Գերնոտ տեսնելով որ իր բոլոր մարդիկները կ'իյնան՝ առաջ կը վազէ զինքը կեցնելու համար :

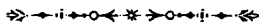
Իրենց երկու սուրը ա՛յնչպիս հատու էին, որ հարուածներու առջեւ բռն մը չէր դիմանար : Բարի ապստան Ռիւտիգեր հարուածեց զԳերնոտ, անոր ժայռի պէս առաւ սաղաւարտէն, և յորդաբուղիս արիւնը կը հոսէր : Բայց այս կորովի ու յանդուգն մարտիկը՝ փոխարէնը հատոյց անոր առաւելօցն :

Ռիւտիգերի ընծայած սուրը օդոյ մէջ ըողացուց, և թէպէտ ի մահ վերադարձած՝ հարուածը ա՛յնպէս մ'իջեցուց՝ որ ամբողջութեամբ վաճանէն անցնելով սաղաւարտին դիմապակին մէջ իրեց, Գեղեցիկն Գոտեխիդի ամուսինը ի մահ վերադարձեցաւ :

Հագէն զայրանալով իր երկու բարեկամաց մահուան վրայ, միայնակ կը վերջացնէ պատերազմը : Անոնք, որոնց իր սուրը չը հասաւ, կ'ըսէ ճերթուածը, արեւմտեան մէջ խեղդուած էին : Ընդ հուպ դահլիճին մէջ խոր լուսութիւն տրեց : Ատտիղտաւ կը կարծէ՝ թէ իր ճորտները զինքը մատնած են և Բուրգոնսաց հետ հաշտու-

թիւն կնքեր են. յետոյ կը տեղեկանայ որ անոնք բոլորն ալ մեռած են :

Թրգմ. Հ. Ս. ՏԵՐ-ՄՈՎՍԵՅԱՆ

ՎԵՐՏԻ ԵՒ ՎԱԿՆԵՐ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ

Տաան և իններորդ դարու երաժշտութիւնը որ « Հելյոն Իիցազեկեդոտիկն » կուշուեցաւ իւր ըրած մեծաքայլ յառաջիմութեանը համար, անկասկածելի կերպով իւր զարգացման մեծ զարկը ստացաւ Յ. Վէլտիէ և Թ. Վակներէ՝ որոնք եթէ ոչ ամբողջ բայց գոնէ՝ զլիաւոր դերը ունեցան այս կատարելագործման մէջ :

Նաթօլէօնի պատերազմներէն ընկճուած ու թմրած մարդկութիւնը սկսած էր Ռօսսինի « crescendo » ներէն արթննալ, մեծ հանճարը արդէն ամէնուրեք ծանօթացած էր իւր Պարպիեթի տի Սիվիլիայով (Barbiere di Siviglia). Մագեոլ (Mossé) և նա մանաւանդ կույիկիօ թիկով (Guglielmo Tell) բայց երաժշտական հայեցակետով Ռօսսինի ալ իւր պակասութիւններէն զերծ չմնաց. իր հեղինակութեանց մէջ կը տեսնենք բարձրը, ազնիւր և վսեմը իրարու հետ ձուլուած, բայց իր պատկերներուն մէջ յաճախ միջավայրի և գործողութեան հաւասարակշռութիւնը և կամ աւելի լաւ ներդաշնակութիւնը կը պակսի, այնպէս որ եթէ բաղադրոնք իննետասներորդ դարու սիկզրի և նոյն դարու վերջի երկու լուրջ հեղինակութիւնները՝ անմիջապէս նախորդին արտաքին հարստութեան տակ ծածկուած կը տեսնենք մերկութիւն մը, մանաւանդ երգի տեսակետով :

Ռօսսինիի պակասը զոր մատնանշեցինք, կրցան մակերևութապէս լրացնել Պելլինի (Bellini) և իրմէ ալ աւելի Տօնիճէթի (Donizetti), բայց յիշեալ եր-